

THEOLOGIAI SZEMLE

TARTALOM

Rövid jelentések és kommentárok (125)
Szemelvények a Barth-breviáriumból (128)

DR. BAKOS LAJOS:

Az Urat is, minket is... (129)

D. ALBRECHT SCHÖNHERR:

Kísérlet Bonhoeffer megértésére (133)

D. DR. HEINRICH HELLSTERN:

Zwingli reformációjától a mai reformációig (140)

D. DR. PAKOZDY LÁSZLO MARTON:

A természetjog és Isten joga (143)

DR. TÓTH KÁROLY:

A III. Keresztyén Béke-Világgyűlés a nemzetközi sajtóban (151)

PELESKEY GYÖRGY:

Marxista szerzők a párbeszédéről (Üsszeállítás) (156)

VILÁGSZEMLE

DR. BARTHA TIBOR:

Hromádka professzor 80 éves (A Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának ünnepi jókívánságai) (a III. borítólapon)

DR. ERWIN FAHLBUSCH:

A Zsinat és az új katolikus teológia (G. C. Berkouwer, könyve) (157)

TÓTH ERNŐ:

Az új holland katekizmusról (159)

SIMON JÁNOS ATTILA:

A cölibátus-vita állása (163)

Újabb hírek a római katolikus világból (167)

FÜKÖ DEZSO:

A spanyol „Protestáns Statutum” (168)
(Hibaigazítás) (169)

HAZAI SZEMLE

MOLNÁR JÓZSEF:

Emlékezés Móricz Zsigmondra kilencvenedik születésnapján (170)

ZAY LÁSZLO:

Kulturális krónika (173)

GONDA BÉLA:

Társadalomtudományi és irodalmi folyóirataink mai életkérdéseinkről (176)

TAMÁS BERTALAN:

Statisztikai jegyzetek (179)

NAGY JÓZSEF:

Megemlékezés Jánosi Zoltánról (181)

(A Tartalom folytatása a titoldalon)

ÚJFOLYAM/XII.

1969

5-6

SZÁM ALAPÍTVÁ 1925-BEN

A reklám pszichológia arra a homiletikai kérdésre is felel: milyen legyen a bevezetés, az érdeklődés felkeltése szolgálatunkban. A kriminálpszichológia szinte bibliai tisztasággal állapítja meg, annak másodlagos megfogalmazásában a bűn fogalmát, segít tisztázni a natárokat, — a pszichiátria pedig a cura pastoralis feladatainál azt a pontot, amikor a jó lelkipásztorok segítség — a szakorvosi segítségkérés ajánlását jelenti.

A könyv rövid ismertetése nem alkalmas arra, hogy felsoroljuk mindazt az ajándékot, amit annak forgatása jelent. Azt bizonyossággal állíthatom: önmagát és a rábízottakat károsítja meg az a lelkipásztor, aki nem olvassa el teljes figyelemmel.

Magyar Lajos

JOHN KENDREW: AZ ÉLET FONALA

(Gondolat, Budapest 1968)

A mű eredeti címe: *The Thread of Life*. Először Londonban, 1966-ban látott napvilágot. A magyar fordító Dr. Bíró Endre érdemét növeli, hogy értékes magyarázatokat fűz a molekuláris biológia olyan kérdéseire, melyek az első publikáció óta (1966) megoldást nyertek, vagy közeledtek a megoldáshoz. A egész mű egy előadássorozaton alapszik, melyet a szerző az angol televízióban tartott. Ennek megfelelően hangvétele könnyed, egyes kérdések boncolgatása érdekesítő, és a területen járatos olvasó számára, aki a könyvben fellelt tudományos kutatások eredményeit még nem ismeri, szinte krimire emlékeztető élményt nyújt, amint egy elérhetetlennek látszó probléma a kemény munka, de olykor a véletlenek játéka folytán megoldódik. Értékét növeli 18 ábra és 52 olyan fénykép, mely a magyar olvasóközönség előtt szinte teljesen ismeretlen volt, és lépésről lépésre illusztrálják a fölvetett kérdések megoldását.

Tudósok között a szerző (John Cowdery *Kendrew*) ismert. Annyit azonban szélesebb körökben is tudnak róla, hogy a globuláris fehérjék kutatásában elért eredményeiért kollégájával, Max Ferdinand *Rerutzcal* együtt 1962-ben Nobel-díjat kapott.

Tíz fejezetben ad tájékoztatást a molekuláris biológia fejlődéséről az utóbbi néhány évtizedben. Ez a fejlődés egy kicsit a pozitív mutációhoz hasonlítható. Ugrásszerűen, szinte egyik napról a másikra omlottak össze olyan elméletek, melyeket már szinte klasszikusnak hittek, új nézőpontok születtek. A biológia, amely eddig csak a kémiát hívta segítségül, most kénytelen volt kitárni kapuit a fizika, főleg az atomfizika, és nem utolsósorban a matematika felé. Azok az új, rendkívül nehéz kísérletek, melyeknek elvégzése szükségszerűvé vált, elképzelhetetlenek a legmodernebb fizikai eszközök és számítógépek nélkül, írja *Kendrew*.

Magyarázatot kapunk érdekes, olykor természetesnek tűnő jelenségekről (megtudjuk, hogy miért nyúlik meg a nedves hajszál eredeti hosszának kétszeresére, 47. old.), ugyanakkor elképesztő adatokat is megismerünk (pl.: „Egyetlen ember összes DNS-einek a teljes hossza hozzávetőleg akkora, mint a Naprendszer átmérője”. 71). A könyv középpontjában természetesen a biológiát ma leginkább izgató három betűs jelzés, a DNS áll. E betűk mögött bújkál meg az a csodálatos molekula, amelyet dezoxiribonukleinsavnak neveznek, és felelős öröklött jó és rossz tulajdonságainkért.

Szó esik a fehérjék szerkezetéről, a szaporodásról, az öröklésről, és ezzel kapcsolatban az RNS-ről (ribonukleinsav), magyarázatot nyernek a mutációk, szóba kerülnek a vírusok, az élettelen és élő anyag határán lévő szervezetek. A mű utolsó fejezete erre a kérdésre keresi a választ: „Hogyan tovább?”

A könyv elolvasása után az az érzésünk: csodálatos az alkotás! Nem állhatunk meg azonban ennél a megállapításnál. Ha az alkotás ily csodás, mennyivel dicsőségesebb az alkotó! De van-e egyáltalán alkotó? — vetődik föl a kérdés az egyszerű emberekben, olykor tudós koponyákban is. Válaszunk hitünkön alapszik és egyértelműen pozitív: van alkotó! A könyvismertető nem bocsátkozhat részletekbe, de néha mégis elemző

módon nyúl egyik vagy másik kérdéshez. Ezt szeretném most én is tenni *Kendrew* egyik mondatával. Sokat vitáztak már azon, hogy élők, vagy élettelenek a vírusok. Nem táplálkoznak, nem növekednek, ha kedvük tartja kristályosodnak, de mindezek mellett az élőkre jellemző módon szaporodnak is. *Kendrew* megjegyzi: „Ezek a viták csak akkor érdekesek, ha feltételezzük, hogy alapvető különbség van az élőlények és az élettelen anyag között, valamiféle határvonal, amelynek vagy az egyik, vagy a másik oldalán minden dolog elhelyezhető. A magam részéről nem hiszem, hogy bármi bizonyítaná az ilyen választóvonal létezését, azaz bármilyen lényegi különbség létezését az élő és az élettelen között, s gondolom, legtöbb molekuláris biológus osztja ezt a nézetet” (101.). Találunk még néhány ilyen vallomásszerű mondatot a könyvben. A keresztényen teológiával — úgy tűnik — teljes ellentmondásban van az efféle gondolkodás, hisz nagyon sokszor hangzott már el: produkáljanak életet a materialisták, és földjük hitünket. Büszkén hivatkoznak az ilyen gondolkodású hívők, esetleg teológusok, *Lepesinszkaja* sikertelen életszintetizáló kísérleteire. Szerintem nem feltétlen szükséges az ilyen harcias hangvétel. Az utóbbi években különösen alá kell húznunk azt a bölcs mondatot, mely szerint: „nem szabad Istent oda tennünk, ahol értelmünk megáll”, vagyis nem szabad az érthetetlen dolgokat feltétlen isteni beavatkozással magyarázni, hisz ami ma még érthetetlen, holnap talán természetes dolog lesz.

Hogyan is állunk az élet szintetizálásának kérdésével? *Kendrew* nem nagyképekű, amikor azt mondja, hogy ebben a kérdésben — hogy ti. az élettelen és élő között nincs áthidalhatatlan szakadék — a legtöbb molekuláris biológus egyetért vele. Valóban így van; ez azonban nem jelenti egyértelműen, hogy ezek a biológusok hitetlenek. Most nem *Kendrew* világnézeti alapállását akarom tisztázni, csupán fölvetni egy olyan lehetőséget, hogyha *Kendrew*-éknek igaza lenne, ez sem jelentené egyértelműen a keresztényen hit összeomlását. A hitvallási iratok mindig egy bizonyos kor világgépi korlátai között mozognak. Nem áll ez egyértelműen a Bibliára is, hiszen az Ige minden világgépi kötöttség ellenére minden kor emberéhez szól. Próbáljuk most a helyesen értelmezett írást lektorul hívva megvizsgálni a fölvetett kérdést! Dogmatikailag szét szokták választani az anyag és az élet megteremtését. De Gen 1—2-ben nincs szó arról, hogy Isten „életet” teremtet volna. Az élet a „résít”-ben már meglévő volt. Isten nem életet, hanem élőket, élőlényeket teremt.

Hogyan szerzett magának megnyugvást e kérdésben korunk egyik tudós genetikusa, az USA madisoni egyetemének professzora? (Az említett professzor Dr. J. *Ficor*, a következőket a vele való személyes beszélgetés, valamint levelezés alapján, engedelmével közlöm.)

Nem kell félnünk attól, hogy a modern biológia túl gyorsan fog laboratóriumi körülmények között valamiféle élő anyagot szintetizálni, azonban ennek elvileg — hangsúlyozom, elvileg — semmi akadályja nincs. Ez persze csak amolyan „másodlagos” élet lehet. Semmiképpen nem veszélyezteti a kereszténység teremtéshitét, hiszen magas intelligenciájú (és már élő!) tudósok állítják elő a nagyon egyszerű plazmaszerű élő. Ilyen intelligenciájú tudósok jelenléte, sőt nagyon aktív munkája szükséges hozzá. Azt sem tudjuk eldönteni, hogy a mai, földi élet — nevezzük elsődlegesnek — ugyanúgy keletkezett-e, mint az esetleg előállítandó másodlagos élet. Tegyük föl, hogy a mai nagy intelligenciájú embernek sikerül egy miniatűr élő létrehozni; mennyivel nagyobb intelligenciájú lényt kell föltételeznünk, aki az elsődleges életet képes volt az ő „legyen” szavával előhívni, és olyan csodálatos lényt teremteni mint az ember, aki magamagát sem ismeri még, de már az élet szintetizálásának kérdése foglalkoztatja. Úgy gondolom, hogy mi is megnyugodhatunk. „Él, áll az Ige igazul, Akárki vesse-hányja.” (Luther, ford.: József A.)

John Kendrew könyve remek olvasmány, jó bevezetés a molekuláris biológiába.

ifj. Almási Mihály